

Deutsch Mórné

[Ez Deutsch Dezső anyjának, Deutsch Mórné, született Sauer Irénnek az arcképe.]

Anyukám 1887-ben született Téten [Győr vm.]. Amikor apám első felesége a szüléskor meghalt, apámnak új felesége lett, anyám. Szerezték, ez szokás volt akkor, és elvette feleségül [lásd: házasságközvetítő, sádhén]. Aztán apám Celldömölkre került, és ott nyitott egy kis üzletet, ami aztán később egyre nagyobb lett. [Celldömölk -- Vas vm.-i nagyközség, 1920-ban 5500, 1935-ben már 6100 főnyi lakossal. -- A szerk.]

Azt hiszem, ez volt Celldömölk legjobb üzlete. Ott minden volt, ami nem élelmiszer, tehát rőfösáru [vagyis méteráru], rövidáru, cipő. Részben a családé volt, miután mi négyen voltunk fiúk, és két lány volt, az édesanyám is kiváló üzletasszony volt, ő is részben ott dolgozott, de voltak alkalmazottak is.

Anyámnak nem kellett úgy foglalkoznia a háztartással. Nem sokat járt vásárolni. A heti piacok annyi vevő volt, tele volt az üzlet, akkor édesanyám nem mehetett volna el a piacra. Mindig a lány ment, ő főzött, ő tudta, mit kell venni. Csak kóserhoz járt, máshova nem járhatott. De a vevők nekünk hoztak nagyon sok mindent ajándékba, például gyümölcsöt, zöldséget. Nálunk muszáj volt olyan cselédlányt tartani, aki mindenre tudott figyelni, mert az édesanyám azért a zömét az üzletben töltötte. És a nagyszüleimmel ugyanúgy volt. Mert nekem a nagymamám is az üzletben volt. Az asszonyoknak is fontos és meghatározó helye volt az üzletben. A segítség nálunk beépült családtag volt. Mindenben segített, kitanulta a kóser háztartást, és tényleg olyan volt, mint egy nagymama. Ott lakott nálunk, kint a konyhánál volt kialakítva a helye, és nem evett velünk, hanem kint evett.

Anyukámnak is gyönyörű parókája volt. Minden nap jöttek hozzá, hogy megfésüljék. Feltették a parókát, és indulhatott a nap. Az asszonyok csak hosszú ujjú ruhát hordtak nyáron is. Meg hosszú volt alul is, és hosszú szoknyát, de nagyon csinosak voltak mindig.

Anyánk számára az volt a legfontosabb, hogy belőlünk jó zsidót neveljen, de elfogadta, hogy változnak az idők, és hogy nem kell nekünk, fiúknak például állandóan sapkát hordani, de azért az is igaz, hogy mi mindannyian, annak ellenére, hogy már modernebbül élünk, nagyon ortodoxok voltunk. Mi nem távolodtunk el a vallástól, csak bizonyos dolgokat már másként kezeltünk. Az akkori zsidóságot tulajdonképpen két dolog érdekelte: a nagyvásár és az ünnepek. Ez volt, amire mindig készültünk. Persze mi, fiatalok lejártunk kávéházba, mi mehettünk tánciskolába is, mikor tizenhét-húsz éves voltam. Én és a testvéreim is abszolút ortodoxok voltunk, de azért modernebbek. Hát anyám nem örült neki, de mit csináljon. Jellemző dolog, hogy amikor megkaptam a behívómat a katonaságba, anyám első felindulásában annyit kérdezett, hogy "De mi lesz a kosztal?".

Nem voltak tanultak a szüleim, és pénz sem volt túl sok, így nem nagyon vásároltunk könyvet. Ők inkább a zsidó tárgyú könyveket olvasgatták. Az "Egyenlőség" az járt, és azon kívül még járt a "Pesti Napló", az volt a legjobb újság, napilap [A "Pesti Napló" (1850--1939) 1920-ban Miklós Andor tulajdonába került, az Est-lapok -- "Az Est", "Pesti Napló", "Magyarország" -- egyike. Reggeli lap, a két világháború közötti irodalom jelentős fóruma volt. -- A szerk.]. Meg volt a "Mirjam", az magyarul volt, de édesanyám gyönyörűen olvasott héberül is, csak éppen nem értette, amit olvas, így inkább a nőknek szólót olvasta magyarul. [A "Mirjam" nők számára készült magyar nyelvű imakönyv, amelyet Kiss Arnold budai főrabbi állított össze. Először 1908-ban jelent meg. -- A szerk.]